

למורה הדרך, שלום רב!

במסגרת השתלמות החובה לשנת 2011 מוגשת לך בזאת תוכנית ההשתלמויות למחצית השנייה של השנה (יולי - דצמבר).

חידוש הרשיון

1. עליך לעבור השתלמות אחת בכל שנה.
2. יש לשלם מראש עבור ההשתלמויות.
3. יש לשלם את אגרת הרישיון.

רישיון לא יחודש אם לא ימולאו התנאים האמורים לעיל.

למורה דרך חדש: עם סיום מבחני הרישוי בהצלחה והזכות לקבל רישיון מורה דרך, הנך רשום במאגר מורי הדרך בישראל. לחידוש הרישיון, עליך לעבור השתלמות מדי שנה, החל מהשנה האזרחית שלאחר קבלת הרישיון.

מורה דרך, שהגיע לגיל פרישה והפסיק להדריך, ישוחרר מחובת השתלמות ומתשלום האגרה ויקבל תעודת "מורה דרך של כבוד" קבועה. המעוניין מתבקש לשלוח על כך הצהרה בכתב למחלקת רישיונות. מורה דרך, המעוניין להקפיא את רישיונו, מתבקש להודיע על כך בכתב למחלקת רישיונות.

השתלמויות

- ההרשמה להשתלמויות תעשה דרך האינטרנט ע"י מורה הדרך, או בעזרת המשרד
- אין להצטרף להשתלמות ללא הרשמה מראש ולאחר קבלת אישור להשתתפות בהשתלמות. המאחר יאלץ לוותר על ההשתלמות וכספו לא יוחזר לו.
- מומלץ להשתבץ להשתלמות ולשלם עבורה דרך האינטרנט. במקרה זה קבלת האישור להשתתפות בהשתלמות יהיה באמצעות מייל שישלח מיד לאחר ההרשמה ולא יתקבל כל אישור נוסף דרך המשרד.
- עדכון כל הפרטים במערכת שלנו הוא על אחריותו האישית של מורה הדרך. אנא שלחו אלינו גם כתובת דואר אלקטרוני.
- דמי השתתפות בהשתלמות - 100 ש"ח ליום בודד.
- השתלמות תובא בחשבון, לצורך חידוש הרישיון, רק אם השתתפת בה **מתחילתה ועד סופה**. (המאחר ו/או העוזב השתלמות לפני סיומה, לא ייחשב כמי שמילא את חובת ההשתלמות!).
- **הודעת ביטול חייבת להתבצע דרך המשרד (טלפונית, בפקס או במייל)**, עד שלושה ימים לפני הסיוור, אחרת יהיה עליך לשלם תשלום מלא עבור ההשתלמות [גם אם לא תשתתף בה]. בימי שישי ושבת המשרד סגור, לכן ימים אלה אינם נכללים בנהל הודעת הביטול.

כתובתנו למשלוח דואר: משרד התיירות, מח' השתלמויות מורי דרך, ת"ד 1018, ירושלים 91009

מספרי הטלפון במשרדנו [קידומת 02]:
לשיבוץ להשתלמויות ולהשארות הודעות - 6664338, 6664339. פקס: 6664442
רשיונות: 6664340, פקס: 6664442
דוא"ל: Liatbh@tourism.gov.il
א א Avivaa@tourism.gov.il

לברורים על ההשתלמות ניתן להתקשר עד יום לפני ההשתלמות למשרד בלבד.

נא לדייק בהגעה להשתלמויות!!! [מומלץ להקדים למקום המפגש].

אין אפשרות להתקשר לבירורים ביום ההשתלמות. כל איחור או כל בעיה הינם באחריותו הבלעדית של מורה הדרך. המאחר יאלץ לוותר על ההשתלמות ולשלם עבורה. לא נעתר לבקשה להמתין למאחרים ואין אפשרות להצטרף באמצע הדרך, גם לא ברכב פרטי.

השתלמות פוריה ומהנה!

בחינה בשפות למורי דרך -

ברצוננו להזכירכם כי מי מכם המעוניין להדריך בשפה נוספת, חייב להיבחן בעל פה באחד ממכוני השפות הבאים:

■ דיאלוג 100-703-700-1, 03-7455519

■ ברליץ 1-800-809-809

■ סט סמינר 03-5301105 (גלי)

■ ביה"ס לשפות TALK - רפאלה או משה 05-6232165, 02-9934156

תיאום מועד למבחן וביצוע תשלום, יעשה ישירות מול המכונים. רק נבחנים אשר ישיבו ציון 8 ומעלה, זכאים לתוספת השפה ברישיון ההדרכה שלהם

רותי פרבולוצקי
מנהלת מחלקת השתלמויות

לידיעתך:

על מורה דרך, שנרשם להשתלמות באמצעות המשרד, ולא קיבל הודעה בדואר עד יומיים לפני מועד ההשתלמות, להתקשר למשרדנו ולברר אם הוא רשום להשתלמות. אין צורך להתקשר ולוודא קיום השתלמות. אנו נודיע בטלפון על כל שינוי לכל אחד מהמשתתפים.

משום החשיבות שאנו מייחסים לעמידה בלוח הזמנים, ועל מנת לנצל את הזמן העומד לרשותנו ביום ההשתלמות, **הסיור ייצא בזמן!** אנא, תן דעתך שהשתלמויות רבות מסתיימות עם חשיכה בשטח/ באזור הסיור. **ההגעה בזמן לנקודת המפגש הינה על אחריות מורה הדרך בלבד** (לאור הניסיון, אין להסתמך על לוח הזמנים של התחבורה הציבורית - רכבות ואוטובוסים).

לא נוכל להמתין למאחרים.

לכל סיור מומלץ להצטייד במזון לכל היום [רק בחלק מההשתלמויות תהיה הפסקת צהרים במקום בו ניתן להצטייד במזון ובמשקה], כבוע, בנעלי הליכה ובקרם הגנה מפני השמש. לסיורי שטח נא להצטייד בפנס ובמשקפת

ההשתלמויות מיועדות אך ורק למורי דרך.

- אין להביא אורחים, תינוקות וילדים.
  - אין להביא כלבים ובעלי חיים אחרים.
  - אין להשתתף בסיור ברכב פרטי או באופניים.
- ההשתלמות היא כקבוצה אחידה, מתחילתה ועד סופה.

לימי עיון

נא להצטייד בלבוש חם (לא להסובלים מקור המזגנים). רוב ימי העיון נערכים באולם משרד התיירות. חניה חנם במגרש החניה של מוזיאון ישראל - מרחק 15 דקות הליכה. חניה בתשלום בחניון הלאום בקרית הממשלה ובכניסה לאוניברסיטה העברית בגבעת רם (מול הג'וינט).

במהלך ההשתלמות לא נתיר שימוש במכשירים סלולאריים, אלא בהפסקות בלבד.

על החלון הקדמי של האוטובוס היוצא להשתלמות יוצמד שלט: השתלמות מורי דרך

נקודות האיסוף להשתלמויות מת"א עד גבעת אולגה:

תחנת האיסוף בתל אביב - בחניון "חנה וסע", הצמוד לתחנת הרכבת ארלזורוב - [ממזרח לדרך נמיר].
מחלף שמריהו - מחלף רבין [בתחנת האוטובוס שמצפון לגשר].
מחלף נתניה - בתחנת האוטובוס שלפני הגשר הצפוני, מיד אחרי הפניה בצומת נתניה, על דרך שרות במקביל לכביש החוף.
גבעת אולגה - תחנת האוטובוס מול תחנת הדלק.

בחוצות אלונים האוטובוס חונה במגרש החניה לאוטובוסים.

*לא נוכל להיענות לבקשות על נקודות איסוף נוספות!

*שמות נקודות המפגש בחוברת צמודים לשילוט של חל"ד ["החברה הלאומית לדרכים"] ולאטלס הכבישים החדש בהוצאת "מפה".

82 עוטף ירושלים
 83 עיר דוד בדגש בית שני
 84 יפו ו"מתחם התחנה"
 85 ואדי עארה מזווית אחרת
 86 בעקבות מרק טווין
 87 נשים ביישובים הערביים בגליל התחתון
 88 מוזיאון ישראל
 89 בעקבות הנביא ירמיהו והחורבן
 90 בעקבות ספר מלכים ג' בשומרון
 91 New research and new sites - Jaffa Gate and the Jewish Quarter
 92 יום לזכר פרופ' אהוד נצר (יום עיון וסיום)
 93 השתלמות לבעלי רכב "אשכול" (יום עיון)
 94 מים ומעיינות בגוש עציון (לאוהבי לכת)

אוגוסט

95 בית עגנון
 96 ירושלים של מטה (באזור עיר דוד)
 97 הקהילה הארמנית בירושלים ואתריה
 98 כביש 6
 99 סיור להכרת אתרי תיירות בשומרון - בעקבות ממלכת ישראל האבודה
 100 עיר דוד
 101 כלים ליצירת הדרכה חווייתית (סדנא)
 102 סוגיות הקשורות לים המלח (יום עיון)
 103 מרכז קטיף בניצן ואזור ניצנים לקראת ט"ו באב
 104 70 שנה לפלמ"ח (יום עיון)
 105 בסמטאות האפלות של "השטח הגדול"
 106 חידושים באזור שער יפו וברובע יהודי
 107 בעקבות ראשונים במושבות יהודה
 108 בעקבות מסע הרבנים למושבות הגליל
 109 ירושלים בראי זרמים שונים ביהדות
 110 בעקבות מריה (יום עיון)
 111 הדמויות הגדולות של הנצרות (יום עיון)
 112 צליינות רוסית (יום עיון)

ספטמבר

113 סוגיות הקשורות לחיפה ולכרמל (יום עיון)
 114 חברון
 115 Burial in Jerusalem during the first and second temple periods
 116 הלחימה בתש"ח - הכוחות הערביים בפרוזדור ירושלים
 117 מגבעת שאול לשכונת רוממה, סיור היסטורי - אדריכלי
 118 קבוץ עין שמר - המוזיאון המתחדש
 119 בעקבות "הבונים החופשיים" בירושלים
 120 חידושים באתרי קברות הצדיקים בגליל העליון (לאוהבי לכת)
 121 הרודיון
 122 ישן וחדש לאורך גיא בן הינום (לאוהבי לכת)
 123 שוק "מחנה יהודה"
 124 תל אביב - הצד האפל של השדרה
 125 אזור משגב (לאוהבי לכת)
 126 טבריה היהודית לאורך הדורות
 127 סיפורי התנ"ך באמנות (יום עיון)
 128 בתי כנסת קדומים בגולן

אוקטובר

129 מוצא ובית דוד ילין
 130 קיסריה
 131 מלחמת העצמאות בגליל - סיור בעקבות "צבא ההצלה הערבי"
 132 "ממתחם התחנה" דרך אתרים וסיפורים ביפו (לאוהבי לכת)
 133 בין הנמל לטרמינל...
 134 האגן הקדוש - מבט ועוד מבט
 135 עכו העות'מאנית
 136 חידושי תיירות ברמת נגב
 137 מאה שנה להתיישבות הציונית בעמק יזרעאל (לאוהבי לכת)
 138 קהילות בצפון מזרח הנגב
 139 סיור לזכר פעלו ותרומתו של לובה אליאב

נובמבר

140 יער וייעור ומה שביניהם (רכב רב מינוע)
 141 שימור אתרים בדרום הארץ
 142 יהדות איטליה וירושלים - בית הכנסת האיטלקי והמוזיאון
 143 The city of David
 144 לוד וסביבתה
 145 משפרעם לציפורי
 146 ירושלים והמקומות הקדושים (יום עיון)
 147 הר הצופים, השיירות וחידושים בגבעת התחמושת
 148 חיפה בעקבות סופרים
 149 המלחמה על רמת הגולן בעקבות הספר "על בלימה"
 150 צפון מדבר יהודה- מראות, אתרים ומפגשים (לאוהבי לכת)
 151 הרודיון - מודל הדרכה באתר
 152 ואדי קלט בעקבות ירמיהו (לאוהבי לכת)
 153 הנגב המקראי - להדריך עם התנ"ך בנגב
 154 ריענון בעזרה ראשונה למורה דרך
 155 יפו ולוד בראי הנצרות
 156 אתרים צלבניים במערב הגליל
 157 אתרי תיירות בפתחת ניצנה

דצמבר

158 נחל בית העמק (למיטיבי לכת)
 159 כפר קרע וג'סר א-זרקא
 160 נחל צפית (למיטיבי לכת)
 161 בית שאן
 162 חיפה כמרכז אימפריאלי בריטי
 163 מוזיאון ישראל המחודש
 164 נהריים ובית שאן
 165 תעשייה וסביבה
 166 יום להכרת הפלג הסורי אורתודוכסי בירושלים
 167 התקדשות מעמדה של ירושלים באסלאם (יום עיון)
 168 המכתש הקטן (למיטיבי לכת)
 169 מעין גדי להר סדום (לאוהבי לכת)
 170 יהודים, רומאים ונוצרים בשפלה - מחידושי המחקר (לאוהבי לכת)
 171 הר כרכום (למיטיבי לכת, רכב רב מינוע) השתלמות זו והשתלמות 172 קשורות זו בזו
 172 לינה וכלכלה להשתלמות בהר כרכום

ש' ש	יום ו'	יום ה'	יום ד'
ל 2	כט 1		
ז 9	י 1	ה 7	ד 6
טז 16	יג 15	יב 14 85 ואדי עארה מזווית אחרת טל רז, מחמוד רבאח 07:00 ת"א, 07:10 כ. שמריהו, 07:25 נתניה, ג. אולגה, 08:00 קפה "ארומה" בו.עארה	יא 13 84 יפו ו"מתחם התחנה" איל זיו, אדריכל יפו 16:00
כז 23	כ 22 93 השתלמות לבעלי רכב "אשכול" (יום עיון) ד"ר דן לינק 08:30 ירושלים	יט 21 88 מוזיאון ישראל המחודש צוות המוזיאון 09:00 ירושלים	יח 20 87 נשים בישובים הערביים בגליל התחתון ע'אדה בולוס 07:00 ת"א, 07:10 כ. שמריהו, 07:25 נתניה, ג.אולגה, 08:45 ח.אלונים
ל 30	כז 29	כו 28 92 יום לזכר פרופ' אהוד נצר (יום עיון וסיור) ד"ר גיא שטיבל, רועי פורת 07:00 ת"א, 08:15 ירושלים	כה 27 91 New research and new sites - Jaffa Gate and the Jewish Quarter Dr. Eyal Meiron 15:00 Jerusalem

יום א'	יום ב'	יום ג'
א 3	ב 4	ג 5
ד 10	ה 11 82 עוטף ירושלים אמיר חשין 07:00 ת"א, 07:50 מחלף שורש, 08:15 ירושלים	ו 12 83 עיר דוד בדגש בית שני אהרון הרוביץ 15:00 ירושלים
ז 17	ח 18 86 בעקבות מרק טווין יוני שפירא 15:00 ירושלים	ט 19
י 24 94 מים ומעיינות בגוש עציון (לאוהבי לכת) ירון רוזנטל, מנהל בית ספר שדה כפר עציון בשיתוף עמותת התיירות גוש עציון 07:00 ת"א, 07:50 מחלף שורש, 08:15 ירושלים, 08:30 ירושלים תחנת איסוף נוספת, 08:45 בכניסה לבת עין	יא 25 89 בעקבות הנביא ירמיהו והחורבן הרב יהודה לנדי 13:00 ת"א, 13:50 מחלף שורש, 14:15 ירושלים	יב 26 90 בעקבות ספר מלכים ג' בשומרון חיליק אברג'יל 07:00 ת"א, 07:50 מחלף שורש, 08:15 ירושלים

כז 31

לוח תכנון תשע"א

יום ד'	יום ה'	יום ו'	ש'
3 97 הקהילה הארמנית בירושלים ואתריה ג'ורג' הנטיליאן, אראם חצ'ותריאן 14:00 ירושלים	4 98 לאורכו של כביש 6 ציפי רון 07:00 ת"א	5 ה'	6 1
10 100 עיר דוד ד"ר אייל מירון 15:00 ירושלים	11 101 כלים ליצירת הדרכה חווייתית (סדנא) ערן לנסקי 09:00 ירושלים	12 102 סוגיות הקשורות לים המלח, המקום הנמוך בעולם (יום עיון) אלי רז 08:30 ירושלים	13 יג'
17 105 בסמטאות האפלות של "השטח הגדול" צביקה בוכמן 18:00 יפ'	18 106 חידושים באזור שער יפ' וברובע יהודי ד"ר איל מירון 15:00 ירושלים	19 יט'	20 כ'
24 כד'	25 109 ירושלים בראי זרמים שונים ביהדות אריאל פוגלמן 08:30 ירושלים	26 כה'	27 כז'
31 א'			

אוגוסט 2011 / אב - אלול תשע"א

יום א'	יום ב'	יום ג'
1 95 בית עגנון אילת ליבר מנהלת בית עגנון 16:00 ירושלים	2 96 ירושלים של מטה (באזור עיר דוד) שחר שילה 10:30 ירושלים	ב'
7 99 סיור להכרת אתרי תיירות בשומרון - בעקבות ממלכת ישראל האבודה חיליק אברג'יל 07:00 ת"א, 07:50 מחלף שורש, 08:15 ירושלים	8 ח'	9 ט'
14 103 מרכז קטיף בניצן ואזור ניצנים לקראת ט"ו באב יאיר פרג'ון ראש המועצה "חוף אשקלון" וצוות המוזיאון 15:00 ת"א, 15:45 ניצן	15 טו'	16 104 70 שנה לפלמ"ח (יום עיון) מנחה: מירי איזין 15:00 ת"א
21 כא'	22 107 בעקבות ראשונים במושבות יהודה איציק בשור 07:00 ת"א	23 108 בעקבות מסע הרבנים למושבות הגליל שי רוזן 07:00 ת"א, 07:10 כ. שמריהו, 07:25 נתניה, 07:40 ג. אולגה
28 110 בעקבות מריה (יום עיון) יסכה הרני 09:00 ירושלים	29 111 הדמויות הגדולות של הנצרות (יום עיון) יסכה הרני 09:00 ירושלים	30 112 צליינות רוסית (יום עיון) יסכה הרני 09:00 ירושלים

לוח תכנון תשע"ב

יום ד'	יום ה'	יום ו'	ש'
1	113	2	3 ד
סוגיות הקשורות לחיפה ולכרמל (יום עיון) העמותה לתולדות חיפה 09:30 חיפה			
7	116	9	10 יא
8	117	1	
מגבעת שאול לשכונת רוממה, סיור היסטורי - אדריכלי אלדד ברין 08:30 ירושלים			
14	121	16	17 יח
15		1	
הרודיון ד"ר נחום שגיב 07:00 ת"א, 07:50 מחלף שורש, 08:15 ירושלים 08:40 בכניסה להרודיון			
21	125	23	24 כה
22	126	1	
אזור משגב (לאוהבי לכת) זאב קדם 07:00 ת"א, 07:10 כ. שמריהו, 07:25 נתניה, 07:40 ג.אולגה, 08:45 ח.אלונים, 09:00 צ. גולני לכיוון טבריה, 09:30 טבריה			
28		30	
29		א	

ספטמבר 2011 / אלול תשע"א - תשרי תשע"ב

יום א'	יום ב'	יום ג'
4	5	6
ה	114	115
חברון אריה רוטנברג, בית ספר שדה כפר עציון 07:00 ת"א, 07:50 מחלף שורש, 08:15 ירושלים, 08:30 ירושלים תחנת איסוף נוספת, 08:45 צומת הגוש		
11	12	13
יב	119	120
בעקבות "הבונים החופשיים" בירושלים תמי צדוק 09:00 ירושלים		
18	19	20
יט	123	124
שוק "מחנה יהודה" נורית בזל 09:00 ירושלים		
25	26	27
כז	128	כח
בתי כנסת קדומים בגולן ד"ר חיים בן דוד 07:00 ת"א, 07:10 כ. שמריהו, 07:25 נתניה, 07:40 ג.אולגה, 08:45 ח.אלונים, 09:00 צומת גולני לכיוון צפון 09:40 צ.מעלה גמלא		

יום ד'	יום ה'	יום ו'	ש'
2 140 יער וייעור ומה שביניהם (רכב רב מינוע) שלמה ברנד, קק"ל 09:00 בנימינה	3 141 שימור אתרים בדרום הארץ צוות המועצה לשימור אתרים 07:00 ת"א, 07:30 צומת ראם, 08:30 יד מרדכי	4 142 יהדות איטליה וירושלים בית הכנסת האיטלקי והמוזיאון צוות המוזיאון 08:30 ירושלים	5 143 ח
9 145 משפרעם לציפורי ע'אדה בולוס 07:00 ת"א, 07:10 כ. שמריהו, 07:25 נתניה, 07:40 ג.אולגה, 08:45 ח.אלונים	10 146 ירושלים והמקומות הקדושים (יום עיון) עו"ד, ד"ר שמואל ברקוביץ 08:30 ירושלים	11 147 יד	12 148 טו
16 149 המלחמה על רמת הגולן בעקבות הספר "על בלימה" אבירם ברקאי, כותב הספר 07:00 ת"א, 07:10 כ. שמריהו, 07:25 נתניה, 07:40 ג.אולגה, 08:45 ח.אלונים, 09:00 צומת גולני לכיוון צפון	17 150 צפון מדבר יהודה - מראות, אתרים ומפגשים (לאוהבי לכת) ירון עובדיה 07:00 ת"א, 07:50 מחלף שורש, 08:15 ירושלים, 08:30 ת. דלק מישור אדומים	18 151 כא	19 152 כב
23 153 הנגב המקראי - להדריך עם התנ"ך בנגב שחר שילה 07:00 ת"א, 07:30 צומת ראם, 08:30 ת. דלק צ. קמה	24 154 ריענון בעזרה ראשונה למורה דרך המרכז לרפואת חרום ירושלים 09:00	25 155 כח	26 156 כט
30 157 אתרי תיירות בפתחת ניצנה רז ארבל, מנהל התיירות ברמת נגב 07:00 ת"א, 07:30 צומת ראם, 08:30 ת. דלק צ. קמה, 09:15 מועצה אזורית רמת נגב			

יום א'	יום ב'	יום ג'	יום ד'
		1 140	ד
6 143 ערב יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל	7 144 לוד וסביבתה ד"ר שמעון גת 07:00 ת"א	8 145 יא	
13 147 הר הצופים, השיירות וחידושים בגבעת התחמושת כתרי מעוז, מנהל אתר גבעת התחמושת 07:00 ת"א, 07:50 מחלף שורש, 08:15 ירושלים, 08:30 ירושלים תחנת איסוף נוספת	14 148 חיפה בעקבות סופרים גלי נחום 09:30 חיפה	15 149 יח	
20 151 הרודיון - מודל הדרכה באתר אוריאל פיינרמן 07:00 ת"א, 07:50 מחלף שורש, 08:15 ירושלים 08:40 בכניסה להרודיון	21 152 ואדי קלט בעקבות ירמיהו (לאוהבי לכת) חיליק אברג'יל 07:00 ת"א, 07:50 מחלף שורש, 08:15 ירושלים	22 153 כה	
27 155 יפו ולוד בראי הנצרות יסכה הרני 07:00 ת"א	28 156 אתרים צלבניים במערב הגליל ד"ר ענת פלד 07:00 ת"א, 07:10 כ. שמריהו, 07:25 נתניה, 07:40 ג.אולגה, 08:00 יוקנעם, 08:45 תחנת דלק בכניסה ליסעור	29 157 ג	

יום ד'	יום ה'	יום ו'	ש'
1	158	2 159	1 2 3 ז
7	162	8 163	9 יג יד
14	166	15 167	16 כ 17 כא
21	172	22 171	23 כז 24 כח
28	1	29	30 ד 31 ה

יום א'	יום ב'	יום ג'
4	5 160	6 161
11	12 164	13 165
18	19 169	20 170
25	26	27

יולי 2011/ תמוז - אב תשע"א

82 "עוטף ירושלים" - אמיר חשין

ההשתלמות תתמקד באתרים ובמקומות הקשורים ל"עוטף ירושלים". תצפית משכונת גילה, מעבר רחל, שכונת הר חומה, צור באהר, ג'בל מוכאבר, תצפית מטיילת גולדמן, ירידה לסוואחה דרך פרברי סילוואן - "ואדי קדום", עליה ל"ראס אל עמוד", נסיעה להר הצופים לתצפית לעבר מעלה אדומים ו- E1, פאתי אל זעיים ולסיום תצפית אל חברת החשמל של מזרח ירושלים ואל מחנה פליטים.

83 עיר דוד בדגש בית שני - אהרון הורוביץ

ימי הבית השני הם ימי הזוהר של ירושלים. בשנים האחרונות נחשפו בעיר דוד ממצאים חדשים המאירים באור חדש את התפקיד שנטלה " העיר התחתונה", הן בפארה של העיר והן ברגעיה הקשים ביותר. המסלול: גילויים ארכיאולוגיים ב"חניון גבעתי", תצפית הצופה, החומה מימי נחמיה בחפירה של אילת מזר, כתובת תאודוטוס ומקוואות מימי הבית השני בחפירות וייל, בריכת השילוח מימי הבית השני, הרחוב המדורג המזרחי, הרחוב המדורג המערבי, תעלת הניקוז המרכזית □ הליכה בקטעים החדשים עד מרכז דוידסון, מיצג לילה חדש בשטח G.
*הסיום יסתיים עד השעה 21:30 בעיר דוד

84 יפו ו"מתחם התחנה" - איל זיו, אדריכל

ככר השעון, השוק היווני, רחוב בית אשל, שער ירושלים, יפו העתיקה, תחנת הרכבת המחודשת של מנשיה ומתחם וילנד הוילה ובית החרושת הטמפלריים

85 ואדי עארה מזויות אחרת - טל רז, מחמוד רבאח

יום של היכרות עם איזור ייחודי בהיבט תיירותי מפגשים נופים ותרבויות בכפר קרע, באום אל קטף ובאום אל פחם. סיום היום יהיה בקריית האמנים החדשים בישוב קציר ואירוח בבית ייחודי בקציר.

86 בעקבות מרק טווין - יוני שפירא

הסיום יתמקד בנקודות מפתח הקשורות לביקור של מרק טווין, למלונאות ולבונים החופשיים: הדרך לכנסיית הקבר, בתי המלון מן המאה ה-19 בעיר העתיקה והמלון בו התאכסנו מרק טווין וצירלס וורן.

87 נשים בישובים הערביים בגליל התחתון - ע'אדה בולוס

במהלך יום ההשתלמות נבקר במוקדים הבאים: מיזם "פנינת העמק" בכפר נוג'ידאת, ביקור בכפר מנדא במיזם "סינדיאנת הגליל" אצל נשים הקולעות בסנסנים, ביקור אצל הנשים הרוקמות בעראבה ולסיום, הצצה אל "איגוד ערים בית נטופה".

88 מוזיאון ישראל המחודש - צוות המוזיאון

במהלך היום יערך סיור להכרת המתחם החדש. כמו כן תתקיימנה הרצאות, שתתמקדנה באגפים המחודשים החשובים ביותר לתיירות - הארכיאולוגיה, היודאיקה והאתנוגרפיה □ מה מוצג בהם ומה רציונל ההדרכה הקשור בהם.

89 בעקבות הנביא ירמיהו והחורבן - הרב יהודה לנדי

ההשתלמות תתמקד באתרים הבאים: מוזיאון ארצות המקרא, המגדל הישראלי, עיר דוד, הר הצופים ונבי סמואל. בכל אתר הסיור יהיה קשור ומכוון לסוגיות העוסקות בירמיהו הנביא, במסע נבוכדנצר ובחורבן

90 בעקבות ספר מלכים ג' בשומרון - חיליק אברג'יל

נצא בעקבות הספר אל נופיו. נבקר בשילה, נצפה על העיר תרצה מהר כביר ונסיים בהר גריזים, שכונת השומרונים שהם שרידיה של ממלכת ישראל האדירה. נעסוק ברובד הסיפורי של הרומן ונעמיד אותו אל מול המקורות היהודיים תנ"ך, מדרשי חז"ל וספרים חיצוניים. נעמוד על קווי הדמיון והשוני שבין הסיפור לבין המקורות היהודיים על רקע הנופים ההרריים.
*נא להביא ספר תנ"ך

91 New research and new sites - Jaffa Gate and the Jewish Quarter Dr. Eyal Meiron

In this tour we will explore the archaeological remnants under the area of Gaffa Gate, We will visit the Hurva synagogue, the Jewish Qaraaite Heritage center and also hear about the new understanding of some parts of the Western Wall Tunnel

92 יום לזכר פרופ' אהוד נצר (יום עיון וסיור) - ד"ר גיא שטיבל, רועי פורת

בחלק הראשון של ההשתלמות תתקיימנה הרצאות על הורדוס המלך, האיש ופועלו ועל החידושים בחפירות הארכיאולוגיות בהרודיון כולל חשיפת קבר הורדוס. בחלק השני של היום יתקיים סיור בהרודיון.

93 השתלמות לבעלי רכב "אשכול" (יום עיון) - ד"ר דן לינק

יום זה יעסוק בריענון בתחומים הקשורים לרכב "אשכול". יושם דגש על חידושים וסוגיות בתקנות התעבורה ועל מעורבות אישית בהגברת הבטיחות בדרכים.

94 מים ומעינות בגוש עציון (לאוהבי לכת) ירון רוזנטל, מנהל בית ספר שדה כפר עציון בשיתוף עמותת התיירות גוש עציון

המסלול יכלול את האתרים הבאים: חרבת הילל, עין חובלה, משואות יצחק הישנה, עין סגימה ובריכת דובאק, חורבת ג'ומג'ום, עין לבנה, טעימות ביקב גוש עציון, מסלול הליכה בנחל הפירים מגבעת הדגן ועד לאמת הביאר
*ביגוד להליכה במים, ופנסים.

אוגוסט 2011/ אב - אלול תשע"א

95 בית עגנון - אילת ליבר מנהלת בית עגנון

סיור מודרך בבית עגנון המחודש ובספריית עגנון, בשילוב צפייה בקטעי סרטים דוקומנטריים, יציאה לסיור קצר בשכונת תלפיות בעקבות הסיפורים: "מאויב לאוהב", ו"הסימן".

96 ירושלים של מטה (באזור עיר דוד) - שחר שילה

מסלולים מהנים לימי הקיץ החמים, או לימי החורף הגשומים. תיירים רבים מחפשים אתגר וריגוש במעבה האדמה, וזה בדיוק מה שמציע כיום הגן הלאומי עיר דוד. עיר דוד הקדומה נקברה ברבות השנים תחת הריסות חורבנותיה של ירושלים. במהלך 150 שנות חפירות ארכיאולוגיות, נחשפו תחת האדמה שלל אתרים ומסלולים, המאפשרים בילוי תת קרקעי מהנה ומעניין. כיום מזמן הגן הלאומי עיר דוד למטיילים מספר אפשרויות למסלולים תחת מעבה האדמה. נבקר בכל תחומי החפירות בעיר דוד, כולל הבריכה הכנענית, ותעלות מחפירות מונטגיו פרקר. נלך במים בנקבת חזקיהו, ונמשיך אל הרחוב ההרודיאני המפואר, ששימש כדרך לעולי הרגל בימי הבית השני. נסיים בעלייה מרשימה תחת האדמה בתעלת ניקוז הרודיאנית מפוארת המחברת בין בריכת השילוח לחפירות הכותל הדרומי, וכך ניחשף לכל האפשרויות לטיוולים מתחת לקרקע.
*ביגוד להליכה במים

97 הקהילה הארמנית בירושלים ואתריה - ג'ורג' הנטייליאן, אראם חצ'ותריאן

החלק הראשון של ההשתלמות יתמקד ברקע על הארמנים וההיסטוריה שלהם, הקהילה הארמנית והכנסייה הארמנית. בחלק השני נסייר באתרים השונים של הארמנים במרחב שבין הרובע הארמני לכנסיית הקבר בחלקים הארמנים שבה.
*לבוש צנוע

98 לאורכו של כביש 6 - ציפי רון

סיור לאורכו של כביש חוצה ישראל מדרום לצפון, כביש החוצה מגוון רחב של נופים. תוך כדי הכרת הכביש נעסוק במאבקים הסביבתיים שליוו אותו, בחפירות הארכיאולוגיות, בשיקום הנופי שנערך לאורכו, בתוכניות ההמשך ובסיפורים על הכביש שחלקם ידועים יותר וחלקם פחות.

99 סיור להכרת אתרי תיירות בשומרון בעקבות ממלכת ישראל האבודה - חיליק אברג'יל
הכרת יקב חדש סמוך ליישוב פסגות ושלושה אתרים חשובים בהרי השומרון: תל שילה, הר כביר והר גריזים.
*יתכנו שינויים במסלול

100 עיר דוד - ד"ר אייל מירון

בעקבות החפירות הארכיאולוגיות האינטנסיביות בשנים האחרונות ובעקבות פרסום מתקדם של דו"חות חפירות קניון ושילה, הפכה עיר דוד למוקד תוסס של מחקר וחיידושים. זרם הגילויים התחזק במיוחד בעת האחרונה, עם גילויים של חומות ומבנים חדשים ועם החשיפה המעמיקה של מפעלי המים הידועים. כך הפכה עיר דוד לאחד האתרים המורכבים ביותר להדרכה.
תחילת ההשתלמות במרכז המבקרים, בו נצפה במופע דיגיטאלי תלת מימדי, המשחזר את דמותה של העיר בתקופות שונות (שלהי השלטון היבוסאי, ימי דוד ושלמה וערב חורבן הבית הראשון בשנת 586 לפנה"ס).
במהלך ההשתלמות נבקר בחפירות החדשות ביותר ונעסוק בסוגיות שנויות במחלוקת, שעלו לאחרונה: האומנם נתגלה ארמון דוד? האם העיר הייתה קיימת במאה העשירית לפנה"ס? חיידושים בשטח G, חפירות בית המעיין, בריכת השילוח והרחוב ההרודיאני.

101 כלים ליצירת הדרכה חווייתית (סדנא) - ערן לנסקי

הסדנא תתמקד בחיזוק ורכישת כלים ליצירת הדרכה חווייתית. התרגולים יעודדו מעורבות אישית בהדרכה וגישה יצירתית לנושא הסיור.
יישום הכלים שיתורגלו בסדנא יהווה בסיס ליצירת הדרכה מרתקת באתרים השונים בארץ.

102 סוגיות הקשורות לים המלח, המקום הנמוך בעולם (יום עיון) - אלי רז

היווצרות אגן ים המלח: השווה והשונה משני עבריו, התפתחות גוף המים ותכונותיו הייחודיות.
השפעת הפיזיוגרפיה על מורשת האדם: ממעמד הר נבו להטבלת ישוע, חממה הגותית, ארץ מפלט, מיתוס וריאליה בכפיפה אחת.
אדם ואגם: ניצול אוצרות ים-המלח ומאבקי שליטה בהם - עבר (מצרים, יוונים, נבטים, חשמונאים ורומאים) הווה ועד מתי? השפעות הטבע והאדם על המפלס, האם הוא יתייבש ומתי? תופעת הבולענים.
זה שעולה או זה שיורד? עלית מפלס באגן הדרומי, ירידת מפלס באגן הצפוני והשפעתם על האקולוגיה והתיירות; האם וכיצד ניתן לבלום אותם? ומה חדש בסגה של תעלת הימים.

103 מרכז קטיף בניצן ואזור ניצנים לקראת ט"ו באב - יאיר פרג'ון ראש המועצה "חוף אשקלון" וצוות המוזיאון
החלק הראשון של הסיור יתמקד בניצן ובמרכז להנצחת מורשת גוש קטיף בניצן. החלק השני יוקדש לט"ו באב לקראת חג האהבה חול, שירה, שקמים ויין
*הסיום בת"א עד השעה 23:00

104 70 שנה לפלמ"ח (יום עיון) - מנחה: מירי איזין

יום העיון יציין 70 שנה להולדת הפלמ"ח ויכלול מספר הרצאות של מרצים שונים העוסקים בנושא או קשורים אליו. תינתן סקירה היסטורית קצרה על הפלמ"ח, הרצאה שתעסוק ב"למה פרקו את הפלמ"ח רקע ומשמעויות, הזווית היהודית והזווית הערבית לקרבות בגליל ותרומת הפלמ"ח למדינת ישראל התיישבות, תרבות ושפה .

105 בסמטאות האפלות של "השטח הגדול" - צביקה בוכמן

ביפו של שנות החמישים והשישים, מתרחשת פעילות מתחת לפני השטח, הכל מחוץ לגבולות החוק, בעיקר באזור שכונה: "השטח הגדול".
נעבור בפניות האפלות של יפו, נזכר בשירים הקשורים ליפו ולעצם הסיור ונספר את סיפורי העולים, שהיו ביניהם שנקלעו לעוני ולמצוקה נוראה, דבר שהוביל את חלקם לעסוק בפשיעה, בבניית בתי זונות שחלקם הפכו לימים לבתי כנסת, ועסקים חוקיים שחלקם פועל עד עצם היום הזה.
*הסיום בת"א עד השעה 23:00

106 חיידושים באזור שער יפו וברובע יהודי - ד"ר איל מירון

הסיור יתמקד בחיידושים הארכיאולוגיים שהתגלו לאחרונה באזור שער יפו ובחיידושים ברובע היהודים: בית כנסת "החורבה" המחודש, החומה הרחבה, המוזיאון הקראי ובחיידושים ארכיאולוגיים בחפירות באזור הכותל המערבי. הסיום יהיה בתצפית מרהיבה ומרגשת מגג ישיבת "אש התורה".
*לבוש צנוע, פנסים

107 בעקבות ראשונים במושבות יהודה - איציק בשור

במהלך ההשתלמות נבקר באתרים ובישובים הבאים: מקווה ישראל, נס ציונה וגבעת הקיבוצים (מכון איילון), מזכרת בתיה וחולדה.

108 בעקבות מסע הרבנים למושבות הגליל - שי רוזן

בסוף שנת 1913 יצאה קבוצה של רבנים, מאנשי הישוב הישן למסע אל ההתיישבות הציונית חלוצית החדשה בגליל. המסע ארך כחודש ימים ובמהלכו התפתח דיאלוג מרתק בין הרבנים לחלוצים ובינם לבין עצמם. במהלך ההשתלמות נתחקה אחר סיפור המסע, נציין את נקודות המפתח במסע הרבנים ובתפיסת הציונות ע"י הרב קוק מצד אחד וע"י הרב זוננפלד מן הצד השני, שהיו שותפים למסע זה. המסלול יתמקד באתרים: יער חדרה, כפר הנוער "מאיר שפיה" ו"החצר הגדולה" במרחביה חוות פוריה.

109 ירושלים בראי זרמים שונים ביהדות - אריאל פוגלמן

תחילתו של היום יהיה בסיור בנחלאת ובשערי חסד. בהמשך נבקר במקומות הבאים: בית הכנסת הגדול, מרכז פיקוסברג, ובהיברו יוניון קולג'.
*לבוש צנוע

110 בעקבות מריה (יום עיון) - יסכה הרני

נושאי יום העיון: "התאולוגיה של מרים", התפתחות פולחנה של מרים במערב ובמזרח והצגת תכנית הצליינות "בעקבות מרים", תוכנית חדשה שעוצבה והופקה ע"י משרד התיירות.
*נא להביא את הברית החדשה

111 הדמויות הגדולות של הנצרות (יום עיון) - יסכה הרני

ביום זה נעסוק בקריאה פרטנית ומעמיקה של הברית החדשה והכרות עם האפוקריפי הנוגע לפטרוס ופאולוס.
*נא להביא את הברית החדשה

112 צליינות רוסית (יום עיון) - יסכה הרני

יום זה יוקדש רובו כולו לצליינות הרוסית. נושאי ההרצאות ביום זה יהיו: תולדות הנצרות ברוסיה, הקדושים של רוסיה ופולחן וליטורגיה בעולם הפרבוסלבי .
*נא להביא את הברית החדשה

ספטמבר 2011/ אלול תשע"א - תשרי תשע"ב

113 סוגיות הקשורות לחיפה ולכרמל (יום עיון) - העמותה לתולדות חיפה

במסגרת יום העיון יועברו הרצאות הקשורות לתולדות העיר חיפה והסביבה: פרופ' אברהם רונן האדם הקדמון בכרמל, ד"ר תמיר גורן שורשי הדו קיום היהודי ערבי בחיפה, סיפורו של "גיבור חיפה" (כיבוש חיפה במלחמת העולם הראשונה) מר יגאל גרייבר, סיור קצר בשכונת הבהאים במושבה הגרמנית וביקור בתערוכת "חיפה המנדטורית" במוזיאון העיר חיפה.

114 חברון - אריה רוטנברג, בית ספר שדה כפר עציון

תצפית על צפון הר חברון מהיישוב כרמי צור, תאור קרבות יהודה המקבי בבית צור, סיור יסודי בחברון כולל ביקור במערת המכפלה וברובע היהודי
*לבוש צנוע, יתכנו שינויים במסלול

115 Burial in Jerusalem during the first and second temple periods - Dr. Eyal Meiron

In this tour we will explore the ancient Jewish burial practices and concepts as they are reflected in several sites. We will study the following sites: the Garden Tomb, St. Etienne, the monuments at the Kidron Valley, Ketef-Hinnom (the shoulder of hinnom) and Jason's Tomb

116 הלחימה בתש"ח הכוחות הערביים בפרוזדור ירושלים - מירי איזין

הקרבות על הדרך לירושלים היו מהקשות והמורכבות במלחמת העצמאות. בסיור נתוודע לזוית אחרת של המלחמה: שיקולי הצד הערבי. נכיר את הרכב הכוח הערבי בגזרה, עוצמותיו וחולשותיו. נבקר באתרי תצפית וקרבות מוכרים תוך הצגת השיקולים הערבים במערכה. בסיור נבקר בסביבת לטרון, בית מאיר, שורש, הר אדר, קסטל, מבשרת ירושלים.

117 מגבעת שאול לשכונת רוממה, סיור היסטורי - אדריכלי - אלדד ברין

מגבעת שאול, דרך שכונת מימון, בית-חינוך לעיוורים, קרית-משה וגשר המיתרים לרוממה הישנה. זהו סיור היסטורי-אדריכלי, אבל בדגש יותר היסטורי, ודרכו לומדים על השלבים המוקדמים בהתפתחותה של העיר. בין השאר מסופר על נסיונות ההתיישבות הראשונים בגבעת שאול, על אופיו הבעייתי של האזור בתקופת המאורעות והמנדט הבריטי, על בית היתומים המפואר ועל רוממה כדוגמה לשכונה היהודית - ערבית האמיתית היחידה שאי-פעם הייתה פה, כמו גם על האדריכלות יוצאת-הדופן של בתיה המקוריים, והכל בשילוב של מקורות היסטוריים ראשוניים ומקוריים.

118 קבוץ עין שמר המוזיאון המתחדש - צוות המוזיאון

ביקור במוזיאון שהתחדש בעין שמר והתייחסות לסוגיית הקיבוץ המשתנה, ביקור בסדנת השימור של הטרקטורים, בבית הבד ובטחנת הקמח.

119 בעקבות "הבונים החופשיים" בירושלים - תמי צדוק

מסדר חשאי, סמלים בעלי משמעות, כנסים במקומות מסתור וסודות שנדמה כאילו לקוחים מסיפור מתח טוב. מסדר "הבונים החופשיים" המוכר לכלול מסרטים ומספרים חי ובוועט ברחובות העיר העתיקה של ירושלים. נכיר את פעילות האגודה, נבקר במקומות המפגש התת קרקעיים, ונעמוד על עקרונות המסדר וחבריו. הסיור יתמקד באזור מערת צדקיהו והרובע הנוצרי

120 חידושים באתרי קברות הצדיקים בגליל העליון (לאוהבי לכת) - יוסי סטפנסקי

האתרים בהם נבקר במהלך ההשתלמות: פרוד קבר ר' נחמיה העמסוני (או - נחום איש גמזו?) בנחל פרוד; מירון ביה"כ העתיק, מסורת נפילת השער וביאת המשיח, מתחם קבר רשב"י ומערת הלל; יער ברעם - הציון (השגוי) של אסתר ומרדכי (כשעה הליכה ביער), לעומת הציון 'החדש' בכניסה לברעם העתיקה; הקברים שמשבי לבית הכנסת הצפוני ('הקטן') של ברעם; ציון 'שעיה הנביא' בנחל דישון; הר דלתון ציון ר' יוסי הגלילי וסיפור מתחם הקבורה סביבו; צפת תצפיות על קברי 'צדיקים' שונים ומשונים (כמו 'קבר יש"ו' על פי האר"י), וכאלה שרק לאחרונה זכו לציון חדש. במהלך היום נדון גם בתופעה של ריבוי ציוני קברים שזכינו לה לאחרונה, ומי אחראי לה... *לבוש צנוע

121 הרודיון - ד"ר נחום שגיב

קילומטרים אחדים מדרום מזרח לבית לחם הקים הורדוס ארמון מצודה, מרכז מנהלי ואחוזת קבר לציון המקום, בו ניצח את חייליו של מתתיהו אנטיגונוס, שרדפו אחריו בשנת 40 לפסה"נ. נכיר מקרוב את הגילויים החדשים באתר, לרבות שרידי האודיאון (מבנה למופעי מוסיקה) וכן את שרידי המאוזוליאום שהוקם עוד בימיו של הורדוס ובו התגלו בחפירות האחרונות שרידי שלושה סרקופגים שהמפואר שבהם השתייך בוודאי להורדוס עצמו. נבקר במתחם הארמון ובבורות המים המרשימים שהפכו למקום מקלט, מסתור וכנראה גם נקודת זינוק, ממנה יצאו לוחמים יהודיים בזמן מרד בר-כוכבא והיכו ברומאים. נכיר גם את המכלול המעניין של העיר התחתית בהרודיון

122 ישן וחדש לאורך גיא בן הינום (לאוהבי לכת) - אביתר כהן מנהל מחוז ירושלים, רשות הטבע והגנים

לאור החידושים במחקר ובפיתוח לאורך גיא בן הינום והכשרתו לסיורים שונים ומגוונים, נכיר בהשתלמות אתרים ישנים וחדשים לאורך גיא בן הינום: בריכת ממילא, "קניון ממילא" והבית בו התארח הרצל, שרידי המרכז המסחרי בממילא, השכונה הנעלמת "ג'ורת אל ענב", גשר הקשתות מצפון לבריכת הסולטן, שרידי אמת המים, בתי הקברות בגיא בן הינום ושרידי שכונת שמעא.

123 שוק "מחנה יהודה" - נורית בזל

שוק זה לא רק פירות וירקות שוק הוא גם צבעים, קולות, ריחות עם הרבה סיפורים. בשנים האחרונות ניתן למצוא בשוק, לצד דוכנים מסורתיים של ירקות, דגים ובשר, גם חנויות אופנה, חנויות אתניות ומוצרים יוקרתיים מהארץ ומהעולם. אפשר לאכול בו מאכלים המבושלים על פתילות או לשבת בבתי קפה שלא היו מביישים אף את רחוב שינקין בתל-אביב. השוק החל כבר בשלהי התקופה העות'מאנית ומאז עבר שינויים ותהפוכות. בנוסף למראות, נשמע על ההיסטוריה של המקום בליווי קטעי קריאה של היוצרים חיים סבתו, מאיר שלו, חיים באר, יוסי בנאי ואחרים.

124 תל אביב - הצד האפל של השדרה - אבי משה סגל

מסתבר, שבסביבת מגורים וותיקה ושלווה בשולי שדרות רוטשילד, ה"בולוואר" התל-אביבי, ובסמיכות קרובה לתיאטרון הלאומי חבויים להם די עמוק מתחת לפני השטח כמה וכמה סיפורים שעד לא מכבר הייתה השתיקה יפה להם...נחשף לארועים אשר התרחשו ברובם טרם קום המדינה, נטפל בשורה של פרשיות שהיו מי ששמחו להשתיק...נתיבנו יעבור גם במוזיאון הקטן המסתורי והדחוס ביותר במדינת-ישראל. מבט אחר על איזור שחשבנו אותו עד כה למוכר.

125 אזור משגב (לאוהבי לכת) - זאב קדם

ההשתלמות נועדה להכרת נקודות חן ותרמים תיירותיים באזור משגב: טיילת שכניה, מערת שכניה והאנדרטה החדשה לזכר אבו דיב (השומר ישראל בן זאב לאופר), הכרת אמצעי הנגישות החדשים לתל יודפת, סיור רגלי דרך "חלב עם הרוח" (חוות בודדים), מצפה הר אחים, בית הבד באבטליון ומפגש עם אחד מבעלי המלאכה המסורתית בישוב משגב

126 טבריה היהודית לאורך הדורות - חגי עמיצור

נחצה את העיר העות'מאנית ונעבור דרך הרבעים השונים של העיר העתיקה. נבקר בבית הקברות של טבריה ונלמד על דמויות ואישים וגלי העלייה לטבריה החל מהמאה ה-18. בהמשך נעסוק בסוגיות היציאה מן החומות ותולדותיה של שכונת קרית שמואל. נדון ונלך בעקבות קרבות מלחמת העצמאות בעיר המעורבת טבריה ונקנח בסוגיות תיירותיות של העיר טבריה המודרנית, כולל צפייה במופע של טיבריום מופע של אור ומים בטיילת טבריה, מופע המוצג בשעות החשיכה.

127 סיפורי התנ"ך באמנות (יום עיון) - ד"ר אפי זיו

איך נזהה את דמויות התנ"ך באמנות? איך מתוארת דמות האישה בתנ"ך ביצירות אמנות? מסע חושני בעקבות יצירות ויצירות. למה אדם וחווה כל כך פופולאריים באמנות, האם רק בגלל העירום? שמשון ודלילה באמנות נושא ארוטי? האם דוד של מיכאל אנג'לו הוא אכן הפסל המפורסם בעולם? על כל אלה ועוד, ביום עיון מלא וגדוש ביצירות מופת העוסקות כולן בתנ"ך שלנו. נצא ממנו עם כלים לאבחנה, התבוננות וזיהוי הדמויות - כלי חשוב ביותר בעבודתנו.

128 בתי כנסת קדומים בגולן - ד"ר חיים בן דוד

נתחיל את הסיור במצפור בית ציידא תצפית אל הגולן התחתון והכרת מרחב הישוב היהודי בתקופה הביזאנטית בגולן. ביקור בחפירות הארכיאולוגיות הנערכות בבית הכנסת בדיר עזיז וסיור יסודי ומיוחד בחפירות בית הכנסת והמעין באתר התלמודי אום אל קנאטיר.

אוקטובר 2011 / תשרי - חשון תשע"ב

129 מוצא ובית דוד ילין - רותי ארבל פסח מנהלת בית ילין, המועצה לשימור אתרים

"המקום בכללו הוא מצוין באוויר הזך והנעים...בכל סביבות ירושלים לא נמצא מקום יפה ונעים כמוהו...". כך כתב יהושע ילין, יוזם הקמת המושבה מוצא על המקום בזיכרונותיו. הסיור יתמקד בעמק מוצא בדגש סיפור רכישת הקרקע היהודית הראשונה בארץ ישראל בעת החדשה, ביוזמה להקמת המושבה מוצא ובראשוני מתיישביה. במהלך הסיור נבקר בבית ילין ההיסטורי ששוקם ונפתח למבקרים, נעבור בשרידי הכפר הערבי קולוניה ממנו נרכשו האדמות הראשונות, ונכיר את בתיהם של משפחות שטיינברג וברוזה תוך כדי סיפוריהם המוכרים והמוכרים פחות.

130 קיסריה - ד"ר נחום שגיב

במסגרת יום ההשתלמות יתקיים סיור בקיסריה ואתריה ויודגשו בעיקר החידושים מן השנים האחרונות: החומות בתקופת הורדוס, תצוגת הפסלים ליד התיאטרון, בית המרחץ מן התקופה הביזאנטית, השער הצלבני הצפוני, שרידי בית הכנסת בסמוך לחוף, אמות המים בסמוך לחומה הצפונית, ההיפודרום המזרחי והווילה ובה ספיס הציפורים.

131 מלחמת העצמאות בגליל סיור בעקבות "צבא ההצלה הערבי" - מירי איזין

היום יוקדש להכרה מעמיקה של הכוח הערבי המכונה "צבא ההצלה הערבי", אשר נלחם בעיקר בגזרת הגליל במלחמת העצמאות. נלמד על הקמת הכוח, הרכבו, ומקומו בשיקולים הפוליטיים הבין ערביים. נכיר את פאוזי קאוקג'י, מפקד צבא ההצלה, ונבקר באתרי קרבות בסביבת משמר העמק, רמת יוחנן, צומת גולני.*יתכנו שינויים במסלול.

132 "ממתחם התחנה" דרך אתרים וסיפורים ביפו (לאוהבי לכת) - אילן שחורי

במהלך הסיור נתמקד באתרים ובמקומות הבאים: מתחם "התחנה", המושבה האמריקאית, בתי ורשה, מבנים לאורך רחוב יפת, שכונת עג'מי ופארק עג'מי ולסיום ביקור במרכז פרס לשלום.

133 בין הנמל לטרמינל.... - אבי משה סגל

סיור בין מתחמי תחבורה היסטוריים שהיו למתחמי התיירות המובילים בתל אביב. ביניהם: נמל יפו, תחנת הרכבת יפו ירושלים, שדה דב ונמל תל אביב.

134 האגן הקדוש מבט ועוד מבט - ד"ר אייל מירון

האגן הקדוש בירושלים מציין את מכלול האתרים המקודשים המצויים בעיר העתיקה ובסביבתה שאותם ניתן לראות מן הרכסים המקיפים. בסיוור זה נשלב תצפיות עם ביקור באתרים נבחרים הנמצאים על הרכסים הסובבים את האגן הקדוש, מהר הצופים דרך הר הזיתים אל עבר ארמון הנציב. בין האתרים בהם נבקר: מנהרת המים החשמונאית, בית העלמין הצבאי הבריטי, מסגד העליה השמימה, התיאטרון באוניברסיטה העברית של הר הצופים.

135 עכו העות'מאנית - ד"ר שמעון גת

את סיוורנו נפתח במבוא הסטורי העוסק בימי הפאר של עכו, בתקופה העות'מאנית, ימי שלטונם של ט'אהר על עמר ואחמד באשא אל ג'זאר. מכאן נצא לסיוור בחומות העיר, במוזיאון "אוצרות בחומה", בשער היבשה ובח'אנים העות'מאניים, שכולם עומדים על יסודות צלבניים. נעבור את סמטאות השוק ונבקר בבית הכנסת המיוחס לרמח"ל. נמשיך לחמאם המשופץ ונצא אל חומות הים. ניכנס אל מצודת העיר שבנה אל ג'זאר ונסייר בסמטאות חבויות שחלקן נותרו עוד מימי הצלבנים. נעבור ליד ביתו של בהאא אללה ונגיע אל שער הים ונצפה על העיר והנמל מתצפית בחומה הדרומית. אם זמננו יאפשר, נבקר גם בקברי החיילים הצרפתיים שנפלו במהלך המצור הנפוליני על עכו ("קבר קאפארלי").

136 חידושי תירות ברמת נגב - שחר שילה

סיוורנו יתמקד במקומות מעניינים ואתרי תירות חדשים ומתחדשים בנגב, הממשיך להתפתח. נצא אל רמת הנגב להתארח בחוות אורליה, בה עוסקים בגידול ואילוף גמלים, וכן בגידול צמח הארגן בעל השמן המיוחד והיוקרתי. לאחר מכן נצפין מעט אל עבר חורבת הרועה, להכרות עם אתר מקראי מעניין, המצוי בקרבה ליישוב החדש מרחבעם. ניכנס לבקר ביוזמה התיירותית בחאן מרחבעם לאתנחתא ולהפסקת צהרים נוחה. מכאן נמשיך אל תחנת הניסיונות החקלאית המרשימה מו"פ רמת הנגב, שם נערוך סיוור חקלאי מעניין, ואת היום נקנה בחאן איילים שבכפר הסטודנטים איילים, שם ניפגש עם אנשי המקום. הסיוור כולו ישולב בהכרות עם אנשים מקומיים, סיפורים מעניינים ואפשרויות חדשות שמציע האזור.

137 מאה שנה להתיישבות הציונית בעמק יזרעאל (לאוהבי לכת) - ארז קמה

בסיוור זה נביט בגאווה על מאה שנות יצירה ונפגוש את החלוצים החדשים של העמק במהלך הסיוור נכיר את העמק כפי שהופיע בספרות ובשירה העברית לפני מאה שנה ונכיר את היוצרים העכשוויים. נחשף לצורות התיישבות ראשוניות כגון מושב העובדים הראשון נהלל, והקיבוץ הראשון עין חרוד, ונכיר את הקיבוץ החדש - הקיבוץ העירוני בדגש חברתי הקורם עור וגידים במגדל העמק ובנצרת. נכיר את דמותו של השומר הראשון אלכסנדר זייד ונפגש עם ממשיכי דרכו אנשי העמק שהקימו את ארגון השומר החדש. במהלך הסיוור נשלב קטעי הליכה קצרים שאינם מוכרים.

138 קהילות בצפון מזרח הנגב - בצלאל כהן, מדרשת שדה בוקר

אתרים בהם נבקר במהלך ההשתלמות: קהילת עולי קוצ'ין במושב נבטים, כולל המוזיאון, בית הכנסת ויזמות נוספות; כפר בדואי בתהליכי הכרה - קס'ר א-סר; קהילת העבריים בדימונה; כפר הסטודנטים "איילים" בדימונה; ולקינוח - ביקור בקהילת הצברים - חוות "אורלי" לגידול צבר.

139 סיוור לזכר פעלו ותורמותו של לובה אליאב - משה פרנק

ההשתלמות תוקדש לאחד מאושיות המפעל ההתיישבותי הציוני שהלך לעולמו בעת האחרונה, לובה אליאב. במהלך היום נבקר בתל אביב בקבר, בבית ובמטה הפוליטי של לובה אליאב. את המשך היום נקדיש ליישובים כמו נהורה וכפר אחים ומשפחת גובר. בסוף היום נבקר ביישובים חדשים במזרח חבל לכיש ובקרית גת "בירת חבל לכיש", בפארק ע"ש לובה אליאב.

נובמבר 2011/ חשון - כסלו תשע"ב

140 יער ויעור ומה שביניהם (רכב רב מינוע) - שלמה ברנד, קק"ל

מה בין יער "טבעי" ליער "מלאכותי"? ההשתלמות תעסוק בהכרת תהליכים עיקריים ביעור בארץ צפופה ובעולם של אקלים משתנה. במהלך ההשתלמות נעבור במספר תחנות אשר ימחישו את המתרחש בניסיון להבין ולחזות את העתיד. היעור הוא אחד הדברים הבולטים בנופה של הארץ ונדרשת הסתכלות אקולוגית מעמיקה להבנת הנושא ועתידו.

141 שימור אתרים בדרום הארץ - צוות המועצה לשימור אתרים

במהלך היום נבקר באתרים שונים וחשובים ביותר כאתרי מורשת: יד מרדכי, ניר עם, קבוץ סעד מעוז מול עזה, בארות יצחק, ואזור בארי יד אנז'ק והמכרות.

142 יהדות איטליה וירושלים - בית הכנסת האיטלקי והמוזיאון - צוות המוזיאון

מקומה של ההשתלמות יכניס אותנו לאוירה האומנותית, התרבותית והיהודית של המקום - אולם הפרסקאות שהוא חלק ממתחם מוזיאון יהדות איטליה. במהלך ההשתלמות נתמקד במספר נושאים הקשורים ליהדות איטליה, ליהודים האיטלקים בירושלים ולרעיון הקמת המוזיאון. בסוף היום יתקיים סיוור מקיף במוזיאון ובבית הכנסת האיטלקי. בין המרצים: פרופ' דה לה פרגולה, פרופ' דן סגרה, פרופ' דוד קאסטו והגברת יערה איסר.

143 Dr. Eyal Meiron- The city of David

In recent years the City of David has become a focal point of archaeological- historical study and intense debate. The tour will begin with the new 3 dimensional virtual reconstruction of the City of David at the new visitors center. We will discuss the newly excavated "Palace of David", Area G, Beit ha- Maayan, Channel 2 and the remains of the Siloam pool

144 לוד וסביבתה - ד"ר שמעון גת

סיוורנו יתחיל במפקדתו של חסן סלאמה, מפקד כוחות "אל ג'האד אל מקדס" (בלשוננו: הכנופיות) במרחב יפו רמלה בשלבים הראשונים של מלחמת העצמאות. פיצוץ מפקדה זו היה האות למבצע "נחשון". משם ניסע לתצפית אל מצבת לוחמי האצ"ל (51 במספר) שנפלו במהלך נסיונות הארגון לכבוש את רמלה במאי 1948. תחנתנו הבאה תהיה תחנת הרכבת בלוד. אחריה נעצור בגשר שנחנך ב-1274 ועדיין משרת תחבורה כבדה העוברת עליו מדי יום. משם נמשיך אל אנדרטת חטיבת השריון 8 הנמצאת בכניסה לנתב"ג. נמשיך אל אנדרטת הזכרון לשיירת בן-שמן הסמוך למחנה בית נבאללה. מכאן ניסע אל העיר לוד, שם נבקר בכנסייה בה טמון, לפי המסורת ראשו הקדוש גיאורגיוס (סט' ג'ורג'), הורג הדרקון. נסיים במתחם בית הקברות הצבאי הבריטי הנמצא בגבול בין רמלה ללוד.

145 משפרעם לציפורי - ע'אדה בולוס

בסיוור בשפרעם נבקר בבית הכנסת העתיק, בסראייה מימי דאהר אל עומר ובכנסייה היונית קתולית שבמקום. כמו כן נכיר קברים ביזנטיים שהתגלו בלב אחת השכונות. בהמשך, נבקר באזור ציפורי, באחד מהמוסדות הנקשרים לקדושה חנה. מדובר במנזר שבו בית יתומים המנוהל על ידי נזירות סנטה אנה. כמו כן נבקר גם בכנסיית סנטה אנה, כנסייה מן התקופה הצלבנית בציפורי.

146 ירושלים והמקומות הקדושים (יום עיון) - עו"ד, ד"ר שמואל ברקוביץ'

במהלך יום העיון נתמקד בסוגיות הבאות: המאבק על ירושלים ועל הר הבית בין ישראל לפלסטינים, המעמד המשפטי של ירושלים והמקומות הקדושים, הפתרונות לעתיד מעמדה המדיני של מזרח ירושלים ו"האגן הקדוש".

147 הר הצופים, השיירות וחידושים בגבעת התחמושת - כתרי מעוז, מנהל אתר גבעת התחמושת

סיפורה המרתק של מובלעת הר הצופים ערב מלחמת ששת הימים, גילוי מעט מסודותיה של היחידה הסודית "מצוף", סיפור כיבוש ההר, שכונת פאג"י (מעלות דפנה), בית הספר לשוטרים וגבעת התחמושת. בסיום הסיוור יוקרן המיצג החדש המתאר את המערכה מסיימה של מלחמת השחרור ועד איחוד העיר במלחמת ששת הימים.

148 חיפה בעקבות סופרים - גלי נחום

מואדי ניסנאס לואדי סליב בעקבות סמי מיכאל, אמיל חביבי, יהודית הנדל וע'סאן כנאפי.

149 המלחמה על רמת הגולן בעקבות הספר "על בלימה" - אבירם ברקאי, כותב הספר

בספטמבר 2009 יצא לאור הספר "על בלימה" - סיפורה של חטיבת השריון 188 במלחמת יום הכיפורים. כותב אבירם ברקאי:

36 שנים אחרי המלחמה הטראומטית היא הצלחתי, כעורך המחקר ומחבר הספר, להתיר פלונטרים, לנתח מנעולים ולהוציא לאור את זעקת שדרת הלוחמים שהיו שם ברמפות ב-6 באוקטובר 73. מצאתי אותם מלאי עלבון, זעם, כעס, תסכול: על אלה ששלחו אותם בלי להכין אותם. ואלו שנכסו לעצמם כתרים שלא הגיעו להם וערכו פסטיבל ניצחון על גבם. וגם אלה ששכחו אותם ודחקו אותם לקרן זווית. אחרי שנתיים של עבודה מאומצת הצלחתי לנצח עבורם את הקרב על הזיכרון הציבורי. בסיוורנו המשותף ברמת הגולן נעבור באתרי הקרבות המרכזיים של חטיבה 188, נכיר את המהלכים שקדמו למלחמה, נתוודע לסיפורים היותר מרגשים שלה ויותר מכל, ניחשף לאמת, זאת שהוצנעה כל כך הרבה שנים.

150 צפון מדבר יהודה- מראות, אתרים ומפגשים (לאוהבי לכת) - ירון עובדיה

הסיור יכלול את האתרים והנושאים הבאים: נחל סלבדורה, תצפית על ואדי קלט וסנט. ג'ורג', עליה למצודת קיפורס, סיור קצר במוזיאון הפסיפסים באכסניית השומרוני הטוב, ביקור במאהל הבדואים הסמוך לכביש מספר 1, וסיור במוזיאון "קסטל" במעלה אדומים.

151 הרודיון מודל הדרכה באתר - אוריאל פיינרמן

ביום זה נבקר בהרודיון עילית ובהרודיון תחתית וכמובן במאוזוליאום של הורדוס ובתיאטרון שנחשף לאחרונה. בהשתלמות יושם דגש גם על מודל הדרכה מומלץ להרודיון.

152 ואדי קלט בעקבות ירמיהו (לאוהבי לכת) - חיליק אברגיל

נצא בעקבות הספר והנביא ירמיהו אל נופי השראת נבואותיו. נכיר את הרקע לתקופה ואת עולם הדימויים הרחב של הנביא ירמיהו, כל זאת על נופי הקסומים של נחל פרת ואדי קלט.
*נא להביא תנ"ך

153 הנגב המקראי להדריך עם התנ"ך בנגב - שחר שילה

סיור לאוהבי תנ"ך!

הנגב נזכר בין דפי התנ"ך למעלה ממאה פעמים בהקשרים שונים. בימי המקרא השתרע המושג נגב על פני בקעת באר שבע וסביבתה הקרובה בלבד, בעוד שכיום חובק המושג נגב את כל המרחב הדרומי של ארץ ישראל מבקעת באר שבע עד הרי אילת.

נתוודע אל נחלותיהם של השבטים שמעון ויהודה, תוך סיור בין אתרים מקראיים בנגב, ונסה להכירם לאור סיפורי המקרא. נחל גרר ותל גרר, באר שבע המקראית (במרכז השוק הבדווי של באר שבע), תל שבע המקראי, חורבת עזזה ותל ערד. הסיור ייערך בדגש הנרטיב המקראי, וישלב סיפורים ואזכורים גיאוגרפיים מהמקרא הקשורים לשטח.
*נא להביא תנ"ך

154 ריענון בעזרה ראשונה למורה דרך - המרכז לרפואת חרום

השתלמות זו מוקדשת לרענון בהחייאה ובהגשת עזרה ראשונה. מסיימי קורס זה יקבלו תעודה שעברו רענון בעזרה ראשונה.

155 יפו ולוד בראי הנצרות - יסכה הרני

ביפו: כנסיית פטרוס, כנסיית אנטוני, הכנסייה האורתודוקסית, הכנסייה המרונית, הכנסייה הקופטית, הכנסייה הרוסית וקבר טביא (אבו כביר). בלוד: כנסיית סנט. ג'ורג'.

156 אתרים צלבניים במערב הגליל - ד"ר ענת פלד

במהלך ההשתלמות נבקר ונעסוק באתרים ובמקומות הבאים: שמורת עין אפק, מעיליא, תצפיות על המונפורט וחורבת מנות.

157 אתרי תיירות בפתחת ניצנה - רז ארבל, מנהל התיירות ברמת נגב

היסטוריה, ארכיאולוגיה, טבע וחקלאות באזור קסום שאינו מוכר. במהלך היום נסייר בעיר הביזנטית המרשימה שבטה, בעזוז וביישובים באר מילכה וניצני- סיני, שם נתוודע אל יזמות תיירות חדשות ואל התיירות החקלאית המצליחה מאוד באזור זה.

דצמבר 2011/ אייר - סיוון תשע"ב

158 נחל בית העמק (למיטיבי לכת) - ניר קין

נתחיל את המסלול בעליה, תצפית והסבר בחורבת תפן. משם נרד אל נחל בית העמק ונלך בו עד הכביש המוביל לישוב גיתה. במהלך המסלול ניגע בנושאים הבאים: ייחודו הגיאוגרפי והנופי של הגליל המערבי, תופעות קארסט ומעינות, חורש ים תיכוני, העדה הדרוזית וההתיישבות החדשה בגליל.

159 הכרות עם המיוחד בשני הישובים כפר קרע וג'סר א- זרקא - ע'אדי עומר

הסיור יתמקד בהכרת כל אחד מהישובים כפר קרע וג'סר א- זרקא. לכל אחד מהם הייחוד שלו. האחד במשולש והשני על חוף הים. מפגש מרתק עם סיפורים ואנשים.

160 נחל צפית (למיטיבי לכת) - שי בייטור

נחל צפית הוא נחל קניוני היורד ממיצד תמר, מיצד מן התקופה הרומית. בחלקו העליון אבן חול נובית ובהמשך, בחלקו התחתון חלקים אתגריים הדורשים ירידה בחבל ובסולמות. סיום המסלול בערבה הצפונית.

161 בית שאן - רן אברמוביץ

ההשתלמות תפתח בהרצאה מקיפה על התקופה הרומית בארץ ישראל וחלוקתה לתקופות משנה, הלגיונות הרומיים ותפקודם כיחידות הנדסה. לאחר מכן יתקיים סיור מקיף באתר בבית שאן.

162 חיפה כמרכז אימפריאלי בריטי - שי רוזן

חיפה של ימי המנדט הבריטי הייתה עיר חשובה ביותר כמרכז תעשייתי, מסחרי ותחבורתי. במהלך הסיור נתמקד בחשיבותה של העיר, בנופי המשאר המנדטוריים של העיר, בפעילות המחחרות ובחיפה כנקודת מפתח במלחמת העצמאות. בין האתרים בהם נבקר במהלך ההשתלמות: בית הקברות הבריטי לחללי מלחמת העולם הראשונה, נמל חיפה, אתרי העיר התחתית, מוזיאון ההעפלה וחיל הים, ובית הקברות היהודי ב"חוף הכרמל".

163 מוזיאון ישראל המחודש- צוות המוזיאון

במהלך היום יערך סיור להכרת המתחם החדש. כמו כן תתקיימה הרצאה שתתמקדה באגפים המחודשים החשובים ביותר לתיירות- הארכיאולוגיה, היוזאיקה והאתנוגרפיה. מה יוצג בהם ומה רציונל ההדרכה הקשור בהם.

164 בין עיר לבין נהר: נהריים ובית שאן - ד"ר אייל מירון

בסיור זה נבקר בשני אתרים מרתקים המייצגים תקופות שונות בתולדות בקעת הירדן: נהריים ובית שאן. בנהריים נשמע על סיפורו של מפעל החשמל של רוטנברג, נתרשם ממפעלי הבניה המרשימים וטכנולוגיית המים והחשמל המשולבים בו, ונבקר ב"אי השלום" שם נשמע על התקווה והטרגדיה שאי זה משקף. בעתיקות בית שאן נסקור בהרחבה את תולדות האתר ומשמעותו החל מן הישוב העתיק שעל התל וכלה בעיר הקלאסית שירדה מן התל.

165 תעשייה וסביבה - צוות "גיאו טבע" בשילוב נציגי המפעלים

ההשתלמות תתמקד בקשר שבין התעשיות רותם אמפרט ומפעלי ים המלח לבין הסביבה ותכלול מפגש עם אנשי מקצוע מהמפעלים. ההשתלמות תקנה כלים להבנת המערכת הכוללת סביבה ותעשייה מתוך זווית ראייה שונות הכוללות תעשייה- כלכלה- סביבה. כמו כן, יום זה מעניק תכנים נוספים להדרכה, טיפים למסלולים וכמובן ידע נוסף. החלק הראשון של היום יתמקד בנגב ויכלול תצפית על הכרייה ושיקום במפעלי רותם מכביש החתרורים, הגעה לדרך הפוספטים. להסבר על תעשיית הפוספטים, שיקום מחצבות, גיאולוגיה וגיאומורפולוגיה באזור.

בחלקו השני של היום ההתמקדות תהיה במפעלי ים המלח: נסיעה על אחת הסוללות, הסבר על תהליך הפקת האשלג ועל תעלת הימים ותצפית על המפעלים.

166 יום להכרת הפלג הסורי אורתודוכסי בירושלים - דנחו סליבא

יום זה יחולק לשני חלקים. בחלק הראשון ינתן רקע על הכנסייה הסורית ועל הקהילה הסורית אורתודוכסית. בחלק השני יתקיים סיור באתרים השייכים /קדושים לכנסייה הסורית אורתודוכסית: יעקוביה (סמטת המרונים), הכנסייה הסורית, "כנסיית אלבשורה" וכנסיית הקבר.

167 התקדשות מעמדה של ירושלים באסלאם (יום עיון) - פרופ' מאיר מ' בר-אשר האוניברסיטה העברית

מטרת ההשתלמות ללמוד באופן מקיף את שאלת מעמדה של ירושלים באסלאם והדרכים שבאמצעותן הפכה לעיר השלישית בקדושתה באסלאם. בהשתלמות יידונו המקורות שעליהם השתיתה המסורת המוסלמית את בניית מעמדה של ירושלים: פסוקי הקוראן שפורשו כרומזים לכך, אמרות הנביא שהמסורת שמה בפי הנביא בעניין זה, שפע מסורות מן הסוגה (ז'אנר) של "שבחי עיר הקודש" (פצ'אאל אלביית אלמקדס), מקורות היסטוריים ועוד. תינתן הדעת על מניעים פוליטיים שהאיצו את תהליך התקדשותה וכן יידון מעמדה האסכטולוגי של ירושלים ומקומה בחזון אחרית הימים של האסלאם. ההשתלמות תתבסס על קריאה וניתוח של חומר מוסלמי בתרגום לעברית ו/או לאנגלית.

168 המכתש הקטן (למיטיבי לכת) - יואש לימון

על שביל ישראל במכתש הקטן- מצפה מכתש קטן ומעלה עלי.

נגיע אל ליבו של רכס חצרה ואל המכתש הקטן- בעקבות מסעות ראשונים, מחצבים עשירים ותקופות גיאולוגיות עתיקות. בין מישור ימין וקער צין מתרומם רכס חצירה ובתוכו נחבא המכתש הקטן. אנו נרד לתוכו וננסה להבין את המבנה הגיאולוגי הייחודי ואת מאפייניו המיוחדים של המכתש העגול. נלך בעקבותיהם של הסיירים הראשונים שחדרו למרחב הזה וחשפו את סודותיו, ונבחן את כריית המחצבים שנערכה כאן עד שנות התשעים. דרגת קושי- קשה וארוך. המסלול כרוך בירידה תלולה לתוך המכתש ובקטעי הליכה על שפת תהום. המסלול אינו מתאים לבעלי פחד גבהים.

169 מעין גדי להר סדום (לאוהבי לכת) - אלי רז

"אגם ואדם"- ריאליה, היסטוריה ומיתוס. מסע גיאוגרפי- גיאולוגי- היסטורי בשטח ובין דפי המקרא, מעין-גדי להר-סדום. מבוסס על היסודות הבאים:

- היסטוריה גיאולוגית והתפתחות הנוף בבקעת ים-המלח
  - יחסי אדם וסביבה: ניצול אוצרות ים המלח לאורך ההיסטוריה, שימור מול פיתוח, תעשייה מול תיירות, ירידת המפלס ותופעת הבולענים, תכניות מתאר בתנאי אי ודאות, תעלות (ימים) ותועלות.
  - ים המוות (? ומיתוס סדום ועמורה מסלול נסיעה עם תחנות לתצפית, הסברים וסיורים קצרים. בסוף הסיור- חציית רגלית של הר סדום
- *נא להביא תנ"ך

170 יהודים, רומאים ונוצרים בשפלה מחידושי המחקר (לאוהבי לכת) - ד"ר נחום שגבי

הסיור יתבסס על תיאורי צליינים נוצריים ועל מחקרים היסטוריים וארכיאולוגיים.

האתרים בהם נבקר במהלך ההשתלמות:

- ח'ר חנות וגל גולית, שביל הקיסר- הדרך הרומית עד לבית הבד הביזאנטי.
  - ח'ר מדרס- דיון במקור השם וביקור בכנסיה המפוארת שהתגלתה לאחרונה ובמערות קבורה נוצרית סמוכה.
  - ח'ר בורגין, שרידי היישוב היהודי מן המאה הראשונה ותחילת המאה השנייה לסה"נ מערכות המסתור, ממצאים ארכיאולוגיים מן התקופה הביזאנטית. במידה וישאר זמן נשתדל לבקר גם באזור מעיין עין הקורא ושרידי אמת המים הרומית ביזאנטית לבית גוברין.
- * יש להצטייד בפנסים.

171 הר כרכום (למיטיבי לכת, רכב רב מינוע) - שחר שילה

ביום רביעי בערב, ה- 21/12/11 נפגש להרצאה בבית יציב בנושא הניסיון להבנת סיפור יציאת מצרים המקראי לאור המקורות וכן תנתן הקדמה לסיור בהר כרכום.

ביום חמישי ה- 22/12/11 - לאחר קפה וכיבוד קל, נצא להר כרכום בשעה 05:30 באוטובוס שיסיענו אל הר חרף ליד גבול מצרים, ואל שביל הגישה להר, כאן נעבור לרכב מדברי שיסיע אותנו אל מרגלות ההר.

נסייר בהר כרכום ובסביבותיו להכרת המצאי המחקר המרתק שעורך פרופסור עמנואל ענתי בהר מזה 28 שנים. זהו הר נישא ורם בלב הנגב, שסביבותיו שימשו למגורי אדם כבר בתקופות קדומות מאד (פליאולית), ולמעשה נשמר באתר רצף התיישבותי מימי קדם ועד לתקופה הבדווית בימי מדינת ישראל. על ההר ובסביבתו הקרובה נמצאו עשרות אלפי ציורי סלע. שרידים רבים של התיישבות קדומה, ומכלולים פולחניים רבים, המעידים על התקדשותו של ההר לאוכלוסיות שונות שחיו בקרבתו. נבחן את התיאוריה של פרופסור ענתי, לצד בחינת הסיפור המקראי, ותוך הכרות עם גישות מחקריות שונות להבנת תקופה קדומה זו בחיי עם ישראל. סיום משוער בשטח עם חשיכה, וחזרה באוטובוס לתל אביב.

- נא להביא ספר תנ"ך
- יש להגיע לבית יציב בבאר- שבע בשעה 19:30 יום לפני ההשתלמות, יום רביעי 21 דצמבר 2011.
- יש לשלם בנוסף, עבור השתלמות 172 עבור לינה, ארוחת בוקר וארוחת צהרים בשטח.
- ההגעה לבאר- שבע עצמאית. בחזרה יהיה פיזור על ידי אוטובוס ההשתלמות בתחנות: באר-שבע, צומת קמה, צומת ראם ותל-אביב רכבת ארלוזורוב. ההגעה לתל-אביב עד השעה 22:30.

172 לינה וכלכלה להשתלמות בהר כרכום

נוהל חדש לתשלום והירשמות להשתלמויות:

מהיום ניתן לשלם להשתלמות ומיד להירשם להשתלמות בלחיצת כפתור וללא שום צורך להתקשר ולהירשם כבעבר.

בקיזור התשלום - להלן ההסבר:

יש להכניס במשבצת תעודת הזהות ובמשבצת מספר הרישיון את פרטיכם כפי שעשיתם בעבר. במשבצת מספר ההשתלמות עליכם להכניס את מספר ההשתלמות כפי שמופיעה בחוברת ההשתלמויות למשל - 32 (מס' השתלמות 32) עבור ההשתלמות שישנה בתאריך ה-13-03-2011 (יש להקיש רק את הספרות), במידה ואין מקום בהשתלמות המערכת תודיע לכם שאין מקום, ויהיה עליכם לבחור בהשתלמות אחרת.

מורה דרך שירשם להשתלמות ללא שביצע תשלום דרך המערכת הממוחשבת, רישומו לא ייקלט במערכת ולא ישמר לו מקום בהשתלמות. לאחר הרישום ישלח אליכם אישור בדואר אלקטרוני ולכן אין צורך בשיחת טלפון להרשמה/אישור במשרד ההשתלמויות.

חשיפה למורי דרך - מוזיאון משה קסטל

מוזיאון הצייר משה קסטל, מזמין אתכם, מורי הדרך המוסמכים ליום חשיפה במוזיאון, "הפנינה בדרך לים המלח", השוכן בעיר מעלה אדומים ומשקיף אל נוף המדעים של ירושלים. המוזיאון נפתח לקהל בחודש מרץ 2010 כ-30 שנה לאחר הבחירה של האמן משה קסטל באתר זה ועד להקמתו של המוזיאון בעיר מעלה אדומים. המוזיאון הינו מבנה מיוחד ומרשים, בו שוכנות יצירותיו המופלאות של האמן משה קסטל (-1909-1991), אשר נמנה בין האמנים הישראליים הבינלאומיים.

יצירותיו של האמן, אשר פעילותו האומנותית התפרסה בין ישראל, פריז וניו יורק, במשך כל המאה הקודמת, מוצגות עתה במוזיאון שתוכנן ע"י האדריכל דוד רזניק - חתן פרס ישראל לאדריכלות. חלק מיצירותיו של קסטל מוצגות במשכן נשיאי ישראל, בכנסת ישראל, בביהמ"ש העליון במלון רגנסי לשעבר בירושלים, בוותיקן, במשרדי אל-על ארה"ב ובמוזיאונים ובגלריות ברחבי העולם.

החשיפה והביקור במוזיאון מיועדת למורי דרך מוסמכים בלבד ותיערך ביום חמישי, 14.7.2011

בין השעות 15:00 ועד 19:00 ומותנית בהרשמה מראש (מומלץ להקדים ולהירשם במייל בו יפורטו פרטי ההתקשרות עמכם) הביקור יכלול קבלת פנים וכיבוד קל, סיור, הרצאה ושיחה עם אדריכל המוזיאון מר דוד רזניק.

הסעה: אוטובוס יעמוד לרשותכם בבנייני האומה ירושלים, ליד התחנה למעלה אדומים, בשעה: 14:15 ויצא למוזיאון. חזרה משוערת לבנייני האומה בתום הפעילות-נא לדייק. *מספר המקומות מוגבל-נא הזדרזו להירשם.

למידע נוסף ולהזמנת ביקור במוזיאון, ניתן ליצור קשר: 050-5885004, 02-5357000 או במייל: anatycastel@bezeqint.net לאתר המוזיאון: www.castelmuseum.co.il

יום חשיפה והכרות למורי דרך במוזיאון הפתוח בגן התעשייה תפן

ביום שלישי, ה-12.7.2011 בשעה 14:00 יתקיים יום חשיפה במוזיאון הפתוח בגן התעשייה תפן, במסגרת הסיור נבקר במוזיאונים השונים, בגן הפסלים ונפגש עם יזם בעל מפעל בתוך גן התעשייה.

אורך הסיור כ-3 שעות
יום זה מיועד למורי דרך בלבד.
הסיור ללא תשלום.
מספר מקומות מוגבל.

מותנה בהרשמה מראש בטלפונים: 04-9872022 04-9109609 rinat@omuseums.org.il רינת

מכון שכטר למדעי היהדות הוא מוסד להשכלה גבוהה שמטרתו לחקור, ללמד ולהנחיל את מדעי היהדות בגישה אקדמית, פתוחה, שוויונית ופלורליסטית. במכון לומדים תלמידים מכל רחבי הארץ, מורי דרך, מחנכים, מורי שלי"ח ועוד. התלמידים נהנים מאווירה פתוחה, סגל הוראה מעולה, יחס אישי וקשר ישיר עם המרצים, מלגת לימוד נדיבה, ספרייה וסביבת לימודים נעימה.

כחלק מרצונו של מכון שכטר לשלב בלימודי מסלול ארץ ישראל מורי דרך פתח המכון מסלול תואר שני מיוחד הנותן דגש ללימוד התיירות. כחלק ממסלול זה מוצעים למורי הדרך מספר קורסים ייחודיים שעונים על צורכיהם הייחודיים. הקורסים עוסקים, בין היתר, בתולדות המקומות הקדושים, העלייה לרגל והתיירות, במקומה הייחודי של ירושלים בתולדות הארץ ובחקירה, הוראה והדרכה של סוגיות נבחרות בתולדות המרחב.

מידע נרחב יותר על התוכנית ניתן למצוא באתר www.schechter.ac.il כן ניתן לפנות לד"ר דורון בר, ראש מסלול לימודי ארץ ישראל באמצעות הדוא"ל doron@schechter.ac.il או בטלפון 054-2026765.

**אוניברסיטת חיפה החוג ללימודי ארץ ישראל
לימודי מ.א. (M.A.) למורי דרך**

החוג ללימודי ארץ ישראל מקיים זו השנה השלישית מסלול חדשני ומאתגר לציבור מורי הדרך בישראל. מסלול ייחודי זה, המשותף לחוג הרב-תחומי באוניברסיטה, נבנה בתיאום עם משרד התיירות והותאם לצרכי המשך השכלתם האקדמית של מורי דרך המעוניינים בכך.

המסלול מציע את מגוון הקורסים של החוג העוסקים בהיסטוריה של ארץ ישראל ומדינת ישראל, גיאוגרפיה-היסטורית ופסיקה, ארכיאולוגיה ובוטניקה, וחקר החברה הישראלית על כל גווניה. התכנית מאפשרת ניצול מירבי של המומחיות האקדמית והניסיון המקצועי הקיים בחוג ללימודי ארץ ישראל באוניברסיטת חיפה, שעם חבריו נמנים מרצים מדיסציפלינות שונות.

שעות ימי ההוראה מותאמים לאנשים עובדים

האוניברסיטה מכירה ב-30 נקודות זכות בגין קורס מורי הדרך. הלימודים מרוכזים ביום אחד בשבוע במשך שנתיים.

יתקבלו מורי דרך העומדים בתנאי הקבלה לאוניברסיטה. תנאים אלה מאפשרים למועמדים מעל גיל 30 להתקבל ללא בחינה פסיכומטרית.

לפרטים נוספים ניתן לפנות למרכזת החוג ללימודי ארץ ישראל, גב' אורלי מיכאל. טלפון: 04-8249414 דוא"ל: omichael@univ.haifa.ac.il אתר החוג: www.israel-stu.haifa.ac.il

**אוניברסיטת חיפה החוג ללימודי ארץ ישראל
לימודי מ.א. (M.A.) למורי דרך**

החוג ללימודי ארץ ישראל מקיים זה שנים אחדות מסלול חדשני ומאתגר לציבור מורי הדרך בישראל. מסלול ייחודי זה נבנה בתיאום עם משרד התיירות והותאם לצרכי המשך השכלתם האקדמית של מורי דרך המעוניינים בכך.

המסלול כולל את מגוון הקורסים לתלמידי המ.א. העוסקים בנושאים הקשורים לארץ ישראל בעבר ובהווה: העת העתיקה וימי הביניים, לאומיות יהודית ופעילות המעצמות, ציונות והעליות לא"י, המנדט ומדינת ישראל, החברה הישראלית והסכסוך היהודי-ערבי, גיאוגרפיה וארכיאולוגיה, חי וצומח. התוכנית כוללת סיוע לימודיים וביקור בארכיונים מרכזיים.

החוג מקיים קורסים יעודיים העוסקים בהיבטים שונים של התיירות בא"י, מדע הדתות ושימור אתרים. המסיימים יזכו לתעודת מאסטר של אוניברסיטת חיפה במסלול מורי דרך ותעודה המכירה במסלול זה ממשרד התיירות.

שעות ימי ההוראה מותאמים לאנשים עובדים

הלימודים מרוכזים ביום אחד בשבוע במשך שנתיים.

יתקבלו בוגרי אוניברסיטה ישראלית שהשיגו ציון משוקלל של 76 לפחות.

לפרטים נוספים ניתן לפנות למרכזת החוג ללימודי ארץ ישראל, גב' אורלי מיכאל. טלפון: 04-8249414 דוא"ל: omichael@univ.haifa.ac.il אתר החוג: www.israel-stu.haifa.ac.il

קורסי התמחות למורי דרך

יד יצחק בן-צבי

המרכז ללימודי ארץ ישראל

קורס ייחודי המיועד למורי דרך העובדים או מתעתדים לעבוד עם קהל נוצרי של תיירים וצליינים, ומעוניינים להרחיב את הידע מעבר לנלמד בקורסי מורי הדרך

התמחות בנצרות

דגש על תאולוגיה נוצרית בעבר ובהווה | לימוד רלוונטי ומשמעותי של הטקסטים היסודיים להדרכה בארץ | סיורים ומפגשים עם אנשי דת

בין הנושאים:

האם יש שפת קודש בנצרות? | ליטורגיה והקהילות הנוצריות | הדמויות הגדולות שבבסיס התרבות הנוצרית | הנרטיב הנוצרי כבסיס ליצירת האמנות | הסמלים באמנות הנוצרית | ברלוצי וארכיטקטורה של הכנסיות בארץ | מהו המקרא הנוצרי? ההחלטה הקאנונית | אחדות הברית הישנה והברית החדשה | ישוע היהודי וישוע המשיח במקרא | דוגמטיקה נוצרית - תורת השילוש וכריסטולוגיה | הזהות היהודית של ישוע - התבוננות דוגמטית | לותר ותורת הציודוק | לותר, משה והיהודים | ספרי התורה: קריאה נוצרית | חגי ירושלים: פנטקוסט, העלייה, חג הצלב | הר הבית בחוויה האבנגלית | כנסיית הקבר | דמוגרפיה ושאלות של זהות בקרב ערבים-נוצרים בישראל | התמודדות המדרוך היהודי עם קריאת הטקסטים בנושא צליבת ישו לקבוצה נוצרית | Jesus the teacher | The Parables of Jesus | James the Brother of Jesus | עורכת ומנהלת התכנית גב' יסכה הרני

בין המרצים והמדריכים גב' יסכה הרני | ד"ר דויד נויהאוז | ד"ר אנסטסיה קשמן | ד"ר פול רייט (באנגלית) | ד"ר דייוויד פילגי (באנגלית) | ד"ר אמנון רמון, ועוד

הקורס יתקיים בימים א'-ה', 10-30.1.2012, משעה 9:00 עד 18:00 (מתוכם 8 ימי לימוד מלאים בתל אביב) קורס ייחודי המיועד למורי דרך מוסמכים המעוניינים להרחיב את הידע באסלאם הקדום ובאסלאם המודרני

פרקים באסלאם: דת, חברה ותרבות

בין הנושאים:

מהם מקורותיו של האסלאם? זיקת האסלאם ליהדות, לנצרות ולפגאניות בחצי האי ערב | התרבות הערבית השבטית בתקופה הקדם-אסלאמית | מוחמד - מחוזה והוזה למנהיג דתי, מדיני וצבאי | הקוראן - מבנה הספר ועיקרי תכניו | סיפורי המקרא בקוראן | החדית' - התפתחותה של התורה בעל-פה באסלאם | הלכה ומשפט באסלאם | לוח השנה המוסלמי ומועדיו | מה בין חגי ישראל לחגי האסלאם? | בין חצי האי ערב, דמשק, קהיר וירושלים - התקופות המוסלמיות הקדומות | התפתחות קדושתה של ירושלים באסלאם | ראשית התגבשותה של אמנות מוסלמית: בין אמנות ביזנטית לאמנות סאסאנית | הארמונות האומיים - האמנם ביטוי לכלכלת שפע? | הפילוגים באסלאם הסוני-שיעי | הלשון הערבית, לשון גן עדן: מקומה בדת האסלאם ובחברה המוסלמית הקדומה | מיפוי הכיתות והזרמים הרעיוניים באסלאם הקדום ובאסלאם היום | יחס האסלאם לדתות המונותאיסטיות | הרעיון המשיחי באסלאם | 'עם הספר' כבני חסות: מעמד החברתי והמשפטי של היהודים בארצות האסלאם | המיסטיקה המוסלמית וקשריה עם העולם היהודי | מלחמת קודש (ג'יהאד) באסלאם - להלכה ולמעשה | הרעיון המשיחי באסלאם | מהן המגמות העכשוויות באסלאם בן זמננו? | מה תפקיד האסלאם ב'מהפכות' האחרונות במזרח?

הקורס יתקיים ביד בן-צבי אברבנאל 12, רחביה, ירושלים בימים א'-ה', 1-13.2.2012, משעה 9:00 עד 18:00 ויכלול הרצאות, שני סיורים בירושלים ומפגשים עם אנשי דת מוסלמיים

התמחות ביהדות

פרטים בהמשך

www.ybz.org.il had@ybz.org.il
02-5398855

פרטים והרשמה

הקורס יתקיים ביד בן-צבי,

רח' אברבנאל 12, רחביה, ירושלים

בימים א'-ה', 15-28.2.2012

בפניה יש לציין: שם, כתובת, מס' תעודת זהות, ופרטי התקשרות